

संदर्भग्रंथसूची
(BIBLIOGRAPHY)

* पुस्तके (Book's) :

- 1) Bansode Prashant, 'Seasonal Rural Migration: Quality of life at Destination and Source' G.I.P. & Janarth, Pune, 2011.
- २) Gandhi G. M., 'The Indian Sugar Industry its Present and Future', Star Printing Works, Culcuatta, 1934.
- ३) 'India-2010', Publication Division, Ministry of Information and Broadcasting Government of India, 2010.
- ४) Purthi S., 'History of Sugar Industry in India', Reliance Publication House, New Delhi, 1995.
- ५) Tupe S. D., 'Sugar Co-operative and Rural Change', Dwarka Prakashan, Kothrud Pune, 1992.
- ६) आगलावे प्रदीप, 'संशोधनपद्धती-शास्त्र व तंत्र', विद्या प्रकाशन, नागपूर, २०००.
- ७) 'ऊस', विश्वकोश खंड-२, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९७६.
- ८) गोखले शरदचंद्र, 'कामगार कल्याण', विद्या प्रकाशन, पुणे.
- ९) 'गुजरातची आर्थिक पाहणी २००९-१०', अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, नियोजन विभाग, गुजरात शासन, गांधीनगर.
- १०) जिचकार श्रीकांत, 'विश्वकोष वार्षिकी', २००५, सचिव, महाराष्ट्र राज्य विश्वकोष निर्मिती मंडळ, मुंबई, २००५.
- ११) जुगळे वसंत व जुगळे योजना, 'साखर उद्योगाची परवानामुक्ती आणि विनियंत्रण', सेंटर फॉर सोशल स्टडीज् अॅण्ड रीसर्च, सांगली, २००२.
- १२) दत्त रुद्र, सुन्दरम् के. पी. एम., 'भारतीय अर्थव्यवस्था', एस. चंद्र प्रकाशन, नवी दिल्ली, हिन्दी आवृत्ती २०१०.
- १३) दास्ताने संतोष, 'आपला महाराष्ट्र २००५', दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी, पुणे.
- १४) देशपांडे प्राची, फडणवीस मृणालिनी, 'श्रम अर्थशास्त्र', पिंपळापुरे प्रकाशन, नागपूर, २००२.
- १५) देशमुख प्रभाकर, 'श्रमाचे अर्थशास्त्र', विद्या प्रकाशन, नागपूर, १९८७.

- १६) नाडगोंडे गुरुनाथ, 'सामाजिक संशोधनपद्धती', फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९९.
- १७) पाटील ज. फा., पठाण के. जी. व ताम्हणकर पी. जे., 'अर्थशास्त्रीय संशोधनाची तोंडओळख', कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७९.
- १८) भांडारकर पु. ल., 'सामाजिक संशोधनपद्धती', महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ, १९९९.
- १९) 'महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी २००९-१०', अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.
- २०) रसाळ राजेंद्र, भारतीय अर्थव्यवस्था', सक्सेस प्रकाशन, पुणे, २०१०.
- २१) रसाळ राजेंद्र, भारतीय बँक व्यवसाय आणि सहकार, सक्सेस प्रकाशन, पुणे.
- २२) दातीर आर. के., भारतीय बँक व्यवसाय आणि सहकार, निराली प्रकाशन, पुणे.
- २३) पुणे जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन २००७-०८.
- २४) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, वांद्रे (पुर्व), मुंबई.
- २५) महाराष्ट्रातील सहाकारी चळवळ एक दृष्टीक्षेप २००९.
- २६) मुलूक पाडूरंग, सहकार चळवळीचा इतिहास.
- २७) प्रादेशिक सह संचालक, साखर, पुणे.

* प्रबंध (Thesis) :

- १) Anekar R. B., 'An Economic Survey of the co-operative Sugar Factories in Maharashtra State', Ph. D. Thesis, Bombay University, 1970.
- २) Chide B. M., 'Sociological Study of Migrant Labour in Sugar Mills', Ph. D. Thesis, Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 1986.
- ३) Deodhar L. D., 'Labour in the Sugar industry of the Bombay Deccan', Ph. D. Thesis, Bombay University, 1950.
- ४) Gadgil D. R., 'Sugar Co-operative in Maharashtra', Book-Published by N.F.C. Sugar Co-operative New Delhi-1961.
- ५) Joshi Chandrakant, 'Impact of Sugar Factories in Kolhapur District' Ph.D. Thesis, Shivaji University Kolhapur, 1991.

- ६) Kasar D. V., 'A Study of Economic Aspects of seasonal migratory Agricultural Labour Working with Co-operative Sugar factories in Pune District (Maharashtra)', Ph. D. Thesis, Mahatma Phule Agricultural University, Rahuri, 1987.
- ७) Kharche R. M., 'Sugar Co-operative and Developing Economy ' Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Aurangabad, 1986.
- ८) Kulkarni B. D., 'Socio-Economic and Political Aspects of the Sugar Co-operative in Poona and Ahamadnagar Districts', PH.D. Thesis, Pune University, 1993.
- ९) Palve V. S., 'A Study of socio-economic Aspects of Seasnal Migratory Agricultural Labour working in sugar factories with Reference to Pathardi, Tal. Dist. Ahmednagar', Ph. D. Thesis, Pune University, Pune, 1991.
- १०) Shirodkar S. L., 'Co-Operative Movement in Kolhapur', Ph.D. Thesis, Shivaji University Kolhapur, 1967.
- ११) Tupe S. D., 'The Impact of Sugar factories on the Rural Economy, A Case study', Ph. D. thesis, Pune University, Pune, 1980.
- १२) अहिरराव जे. एस., 'धुळे जिल्ह्यातील सहकारी साखर कारखान्यांनी उसासाठी दिलेल्या किमतीचे व केलेल्या विकासकामाचे तौलनिक अध्ययन- १९८३-८४ ते १९९२-९३', एम. फिल. प्रबंध, उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव, १९९७.
- १३) अहिरे पंकज, 'खान्देशातून गुजरात राज्यात स्थलांतरित हंगामी ऊसतोडणी व वाहतूक कामगारांच्या सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीचा अभ्यास : सन २००७-०८', एम. फिल. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, २००९.
- १४) आन्हाड सुहास, 'ऊसशेती आणि साखर उद्योग यांचे अर्थशास्त्र, कोपरगाव तालुक्यातील ऊसशेती सहकारी साखर कारखान्याचे चिकित्सक व्यष्टी अध्ययन', पीएच. डी. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, सन १९९२.
- १५) चिडे बी. एम., 'साखर कारखान्यांवर स्थलांतरित ऊसतोडणी कामगारांचा समाजशास्त्रीय अभ्यास', पीएच. डी. प्रबंध, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद, १९८६.

- १६) चव्हाण सुनीता, 'ऊसतोडणी मजुरांच्या समस्या, संदर्भ : विघ्नहर सहकारी साखर कारखाना', जुन्नर, जि.पुणे, एम. फिल. प्रबंध, श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ, मुंबई, १९९४.
- १७) तनपुरे सतीश, 'ऊसतोडणी व वाहतुकीचे काम करणाऱ्या बालमजुरांचा चिकित्सक अभ्यास- सन २००६-०७', एम. फिल. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, २००८.
- १८) दांगट निलेश, 'ग्रामीण विकासात सहकारी साखर कारखान्यांचा सहभाग, संदर्भ : पुणे जिल्हा', पीएच. डी. प्रबंध, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे, २००३.
- १९) पगारे चुडामन, 'धुळे जिल्ह्यातील साखर कारखान्यातील हंगामी ऊसतोडणी कामगारांच्या समस्यांचा अभ्यास', एम. फिल. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९९५.
- २०) पुराणे दिगंबर, 'महाराष्ट्रातील साखर कारखान्यावरील मुकादमांचा सामाजिक व अर्थशास्त्रीय दृष्टिकोनातून अभ्यास: २००५-०७.' एम. फिल. प्रबंध, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक, जि. नाशिक, २००८.
- २१) मिसाळ आर. एम., 'महाराष्ट्रातील साखर कारखान्यातील साखर शाळांचा सामाजिक व अर्थशास्त्रीय दृष्टिकोनातून चिकित्सक अभ्यास: १९९५-२००६', पीएच. डी. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, २०११.
- २२) लाटे संजीव, 'महाराष्ट्रातील ऊसतोडणी कामगारांचा सामाजिक-आर्थिक अभ्यास १९९० ते २००२' पीएच. डी. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, २००४.
- २३) वाघ त्रिंबक, 'ऊसतोडणी कामगारांचे सामाजिक व आर्थिक अध्ययन १९८६-८७ संदर्भ- गिरणा सहकारी साखर कारखाना लि. भाऊसाहेबनगर, दाभाडी, जि. नाशिक', एम. फिल. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९९०.
- २४) शिंदे एस. जी., 'पुणे जिल्ह्यातील साखर कारखान्यांच्या कार्यक्षेत्रात काम करणाऱ्या ऊसतोडणी आणि वाहतूक कामगारांच्या सामाजिक व आर्थिक समस्यांचे स्वरूप व उपाययोजना : एक चिकित्सक अभ्यास' २००० ते २००५. पीएच. डी. प्रबंध, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, गुलटेकडी, जि. पुणे, १९९६.
- २५) देवधर एल. डी., 'साखर उद्योगातील कामगारांच्या समस्या व उपाय योजना', पीएच. डी. प्रबंध, पुणे विद्यापीठ, १९५०.
- २६) अहिरे पंकज, 'महाराष्ट्र व गुजरात राज्यांतील साखर कारखान्यांच्या ऊसतोड मजुरांच्या आर्थिक व सामाजिक स्थितीचा तुलनात्मक अभ्यास', पीएच. डी. प्रबंध., पुणे विद्यापीठ, में २०१३.

* अहवाल व इतर प्रकाशने (Report & Other Publications) :

- १) 'Co-operative Sugar', Vol. 39, No. 08, April 2011.
- २) 'Indian Sugar Publication by Indian Sugar Mills Association', New Delhi, 2010.
- ३) 'Performance of Sugar Factories in Maharashtra', Vasantdada Sugar Institute, Manjari, Dist- Pune, Seasons 2000-01 to 2009-10.
- ४) 'Sugar India Book', 2012.
- ५) 'World Sugar Year Book', Aug. 2011.
- ६) कामगार आयुक्त, 'ऊसतोडणी व वाहतूक कामगारांचा सर्वेक्षण अहवाल', मुंबई कार्यालय, सामाजिक सर्वेक्षण शाखा, कामगार आयुक्त, मुंबई, १९८७.
- ७) "महाराष्ट्र राज्य सहकारी साखर कारखाना संघ लि., मुंबई", वार्षिक अहवाल, २०१०-११.
- ८) 'महाराष्ट्रातील साखर कारखान्यांची कार्यक्षमता', गळीत हंगाम २०१०-११, वसंतदादा शुगर इन्स्टिट्यूट, मांजरी बुद्रुक, पुणे.
- ९) 'रंगराजन सी. समितीचा अहवाल': सन २०१२.
- १०) 'साखर डायरी', अनेकांत प्रकाशन, जयसिंगपूर, जि. कोल्हापूर, सन: २०००ते २०१०.
- ११) सोमेश्वर स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १२) विघ्नहर स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १३) संत तुकाराम स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १४) भीमा-शंकर स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १५) घोडगंगा स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १६) राजगड स. सा. कारखाना वार्षिक अहवाल २००१-०२ ते २०१०-११.
- १७) म. रा. सा. सं. लि. मुंबई, ५५ वार्षिक अहवाल, २०१०-११.
- १८) साखर डायरी, २०१०.

* नियतकालिके व मासिके (Magazines)

- १) Bhapkar D.G., Aparadh V.H., & Patil S.D. 'Socio - Economic condition of bullock – cartmen Transporting Sugarcane to Krishna Shakari Sakhar Karkhana Ltd. Rethare (BK.) in Satara District Maharashtra', Mharatshtra Sugar 1984, Page No 73 to 91.

- २) Bapat N. G., "Economic Development of Ahamadnagar District-1881', Progressive Corporestion Pvt. Ltd. 1973.
- ३) Edward Devis, 'Homelessness and Empirikal Assessment of Poverty Amongest Pleantly in Nevada USA', 1991.
- ४) Karkal Sarita, 'Prespectives in Indian Women', Indian Jurnal of Social Work, Val. No. 2, April 1990.
- ५) Laldas D. K., 'Some Socio-economic Corelates of Male-Female Wage Differentials', Indian Journal of Social Research, Vol. VI, No.1, 1990.
- ६) Mallyadri V., 'Socio-Economic Impact of Sugar Factories', Commerce Publication 1980.
- ७) Nagmani Rajeshwari, 'Younger Generation and their Perception of the old Members of Rural and Urban Families', Indian Psychology Review, Vol. 33, No.3, 1998.
- ८) "Performance of Sugar Factories in Maharashtra', Vasantdada Sugar Instititute, Season 2009-10.
- ९) अर्थसंवाद, खंड १२ : अंक १, एप्रिल-जून १९८८.
- १०) अर्थसंवाद, खंड १३ : अंक १, एप्रिल-जून १९८९.
- ११) अर्थसंवाद, खंड १७ : अंक ३, आक्टोबर-डिसेंबर १९९३.
- १२) अर्थसंवाद, खंड २३ : अंक २, जुलै-सप्टेंबर १९९९.
- १३) अमृतकर जे. पी. 'साखर उद्योग, वास्तव आणि उपाययोजना', साखरेचे अर्थकारण योजना, एप्रिल २००८.
- १४) गुरू गोपाळ, 'महाराष्ट्रातील सहकारी साखर कारखाना धंदा व साखर कामगार चळवळ एक अभ्यास', ऑक्टोबर १९८९.
- १५) जुगळे वसंत व जुगळे योजना, 'साखर उद्योगाची परवानामुक्ती आणि विनियंत्रण', सेंटर फॉर सोशल स्टडीज अॅण्ड रीसर्च, सांगली, जानेवारी २००२.
- १६) जाधव मा. ज. आणि गुळवणी कृ. स., 'साखर कारखान्यातील श्रमशक्तीचे नियोजन', गोडवा, जून १९९४.
- १७) दास्ताने संतोष, 'महाराष्ट्र २००३', दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी, पुणे, वार्षिक आवृत्ती, २००३.

- १८) दोशी रवींद्र, 'हिन्दुस्थानातील साखरेची कहाणी', अर्थसंवाद, खंड १७, अंक ३, ऑक्टोबर- डिसेंबर १९९३.
- १९) 'लोकमत सहकार विशेषांक', लोकमत न्यूज पेपर्स प्रायव्हेट लिमिटेड, नागपूर, २६ मार्च २००७.
- २०) शिंदे सुरेश, 'कारखान्यावर साखरशाळा', गोडवा, सप्टेंबर १९८७.
- २१) साखरेचे अर्थकारण, योजना (मराठी) एप्रिल २००८.
- २२) सोंडगे एम. एन., 'भारतीय साखर उद्योगात महाराष्ट्राचे स्थान', गोडवा, ऑक्टोबर १९९३.
- २३) साठे मधुसूदन, 'साखर उद्योगातील असंघटित मजूर', फेब्रुवारी १९८९.
- २४) संन्याल एन., भगिरा आर. पी., रे एस. जी., 'भारतीय साखर उद्योग संभाव्यता आणि मुद्दे, योजना', एप्रिल २००८.
- २५) सिंह रवी, 'जागतिक वण्यनीधी समिती- सदस्य WWF', ज्ञानयाग-VSI, २०१०.
- २६) पवार शरदचंद्रजी साहेब, कृषिमंत्री (भारत सरकार), 'प्रास्ताविक भाषण', ऊसशेती ज्ञानयाग, VSI, तृतीय आवृत्ति, १ एप्रिल २००९.
- २७) भड शहाजीराव भानुदास, 'साखर कारखान्यांची उभारणी', उद्योजक मासिक, १९८६.
- २८) सहकार जगत, शुगर फेडरेशन मुंबई, ऊस विशेषांक, २००९.
- २९) देशमुख शिवाजीराव, ज्ञानयाग-ऊस शेती, व्ही. एस. आय. मांजरी, पुणे.
- ३०) साखर डायरी, २०१०.
- ३१) घोडके व गायकवाड, ऊस बेणे मळा उत्पादन, ज्ञानयाग, व्ही.एस.आय, २००९.
- ३२) फोंडे धो. बा., ऊसासाठी एकात्मिक खत व्यवस्थापन, ज्ञानयाग, व्ही.एस.आय., २००९.
- ३३) यादव व मंजुळ, ऊस लोकरी माव्याचे जैविक-एकात्मिक नियंत्रण, ज्ञानयाग, व्ही.एस.आय., २००९.
- ३४) शिंदे संभाजी, 'ऊसतोडणी आणि वाहतूक मजूर : साखर कारखान्यांची एक गरज; परंतु तरीही दुर्लक्षित', वाणिज्यविद्या मराठी, जुलै - सप्टेंबर २०१२.
- ३५) शिंदे सुरेश, 'कारखान्यावर साखरशाळा', गोडवा, सप्टेंबर १९८७.
- ३६) मल्याद्री व्ही., सहकारी साखर कारखान्यांचे आर्थिक व सामाजिक दुष्परिणाम, वाणिज्य पब्लीकेशन १९८०.
- ३७) काटोळे रविंद्र, फायदेशीर ऊस शेती, गोडवा, २०१०-११.
- ३८) भू-वैज्ञानिक, भूजल सर्वेक्षण यंत्रणा, जिल्हा परिषद पुणे.
- ३९) देशमुख शिवाजीराव, ज्ञानयाग-ऊस शेती, व्ही. एस. आय. मांजरी, पुणे.

* वृत्तपत्रे (News Papers):

- १) Madan Neha, 'Cane workers have quality life at home', The Times of India, Times City, Pune, 22 November 2011, Page No. 9.
- २) कामतकर विनोद, 'कारखान्यांच्या परिसरात भरणार नियमित साखरशाळा', दै. सकाळ, १३ नोव्हेंबर २०१०, पान क्रमांक ८.
- ३) काळे मोहन, 'ऊसवाढे विक्रीतून व्यवसायाची संधी', दै. अँग्रोवन, १ फेब्रुवारी २०१०, पान क्रमांक १०.
- ४) चपळगावकर व्यंकटेश, 'ऊसतोडणी मजुरांपुढे रोजगाराचा प्रश्न', दै. लोकसत्ता, १७ ऑक्टोबर १९९७, पान क्रमांक ५.
- ५) जगदाळे सचिन, 'गोड पिकातलं कडू वास्तव', दै. लोकसत्ता, चतुरंग, १३ डिसेंबर २००९, पान क्रमांक ३.
- ६) तुपे अशोक, 'ऊसतोडणी मजुरांचे प्रश्न कायमच', दै. लोकसत्ता, २२ ऑक्टोबर २०११, पान क्रमांक ६.
- ७) दै. लोकसत्ता, 'शिक्षणाचा मूलभूत हक्क आम्हाला द्या', दै. लोकसत्ता, १४ फेब्रुवारी २०१२, पान क्रमांक ४.
- ८) भांगे श्रीरंग, 'ऊसतोडणी कामगाराला स्वतःची जात नाही', दै. प्रजा अभियान, २ जुलै १९९२, पान क्रमांक १.
- ९) सकाळ पाहणी, 'ऊसतोडणी मजुरांची मुलेही शिक्षणापासून वंचित', २० नोव्हेंबर २००७, पान क्रमांक ८.
- १०) सरवदे विजय, 'त्यांच्या लेखणीवर कोयता', दैनिक सकाळ, २४ जानेवारी २००४.
- ११) केसरी पाहणी, 'साखर उद्योग विकास-विशेष पुरवणी', दै. केसरी, १ एप्रिल १९९३, पान क्र.९.
- १२) स्वामीनाथन एम.एस., 'पाण्याचा प्रभावशाली व किफायतशीर वापर' दै. अँग्रोवन, १ एप्रिल २००९, पान क्रमांक १६.
- १३) कामतकर विनोद, 'कारखान्यांच्या परिसरात भरणार नियमित साखरशाळा', दै. सकाळ, १३ नोव्हेंबर २०१०, पान क्रमांक ८.
- १४) काळे मोहन, 'ऊसवाढे विक्रीतून व्यवसायाची संधी', दै. अँग्रोवन, १ फेब्रुवारी २०१०, पान क्रमांक १०.

- १५) ककडे विजय, 'साखर उद्योग सुवर्णयुगाकडे', सप्तसंग, दै. सकाळ, २१ ऑक्टोबर २०१२, पान क्रमांक ६ व १८.
- १६) चव्हाण आदिनाथ, दै. सकाळ, अँग्रोवन, २०१२, पान क्रमांक ६.
- १७) हापसे डी. जी. 'ऊसातील शिरोमणी' अँग्रोवन, २१ एप्रिल २०१२, वर्धापण दिन विशेषांक, पान क्रमांक ६ व ७.

* संकेतस्थळे (Websites) :

- १) www.isosugar.org
- २) www.sugarindia.com
- ३) www.fcamin.nic.in
- ४) www.sugaronline.com
- ५) www.sugartech.co.za
- ६) www.indiansugar.com
- ७) www.coopsugar.org
- ८) www.liffe.com
- ९) www.futuresource.com
- १०) www.nysc.com
- ११) www.ncdex.com
- १२) www.mcx.com
- १३) www.dgft.delhi.nic.in
- १४) www.dgft.mumbai.nic.in
- १५) www.isecindia.com
- १६) www.maharashtra.gov.in
- १७) www.mvsiisugar.co
- १८) www.mahauja.com
- १९) www.mercindia.org.in
- २०) www.mahavat.gov.in
- २१) www.incometaxindia.gov.in